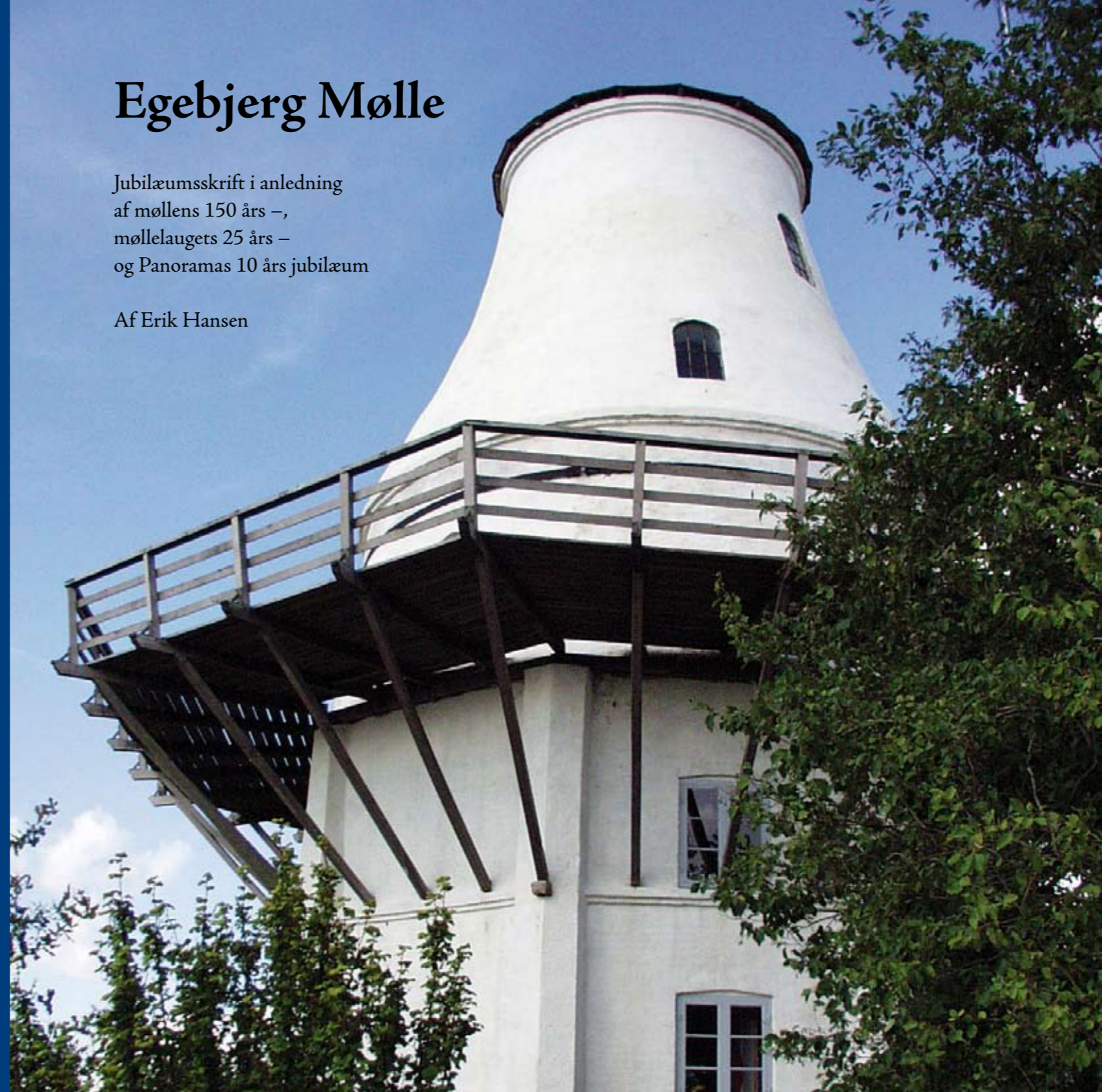

Egebjerg Mølle

Jubilæumsskrift i anledning
af møllens 150 års –
møllelaugets 25 års –
og Panoramas 10 års jubilæum

Af Erik Hansen

Egebjerg Mølle

Jubilæumsskrift i anledning af
møllens 150 års -, møllelaugets 25 års -
og Panoramas 10 års jubilæum

Af Erik Hansen

Egebjerg Mølle
Alpevej 36
5771 Stenstrup
www.egebjergmoelle.dk

Formand
Per Mahler Jensen
Egebjergvej 8
5771 Stenstrup
Telefon 62 26 22 91

Forord

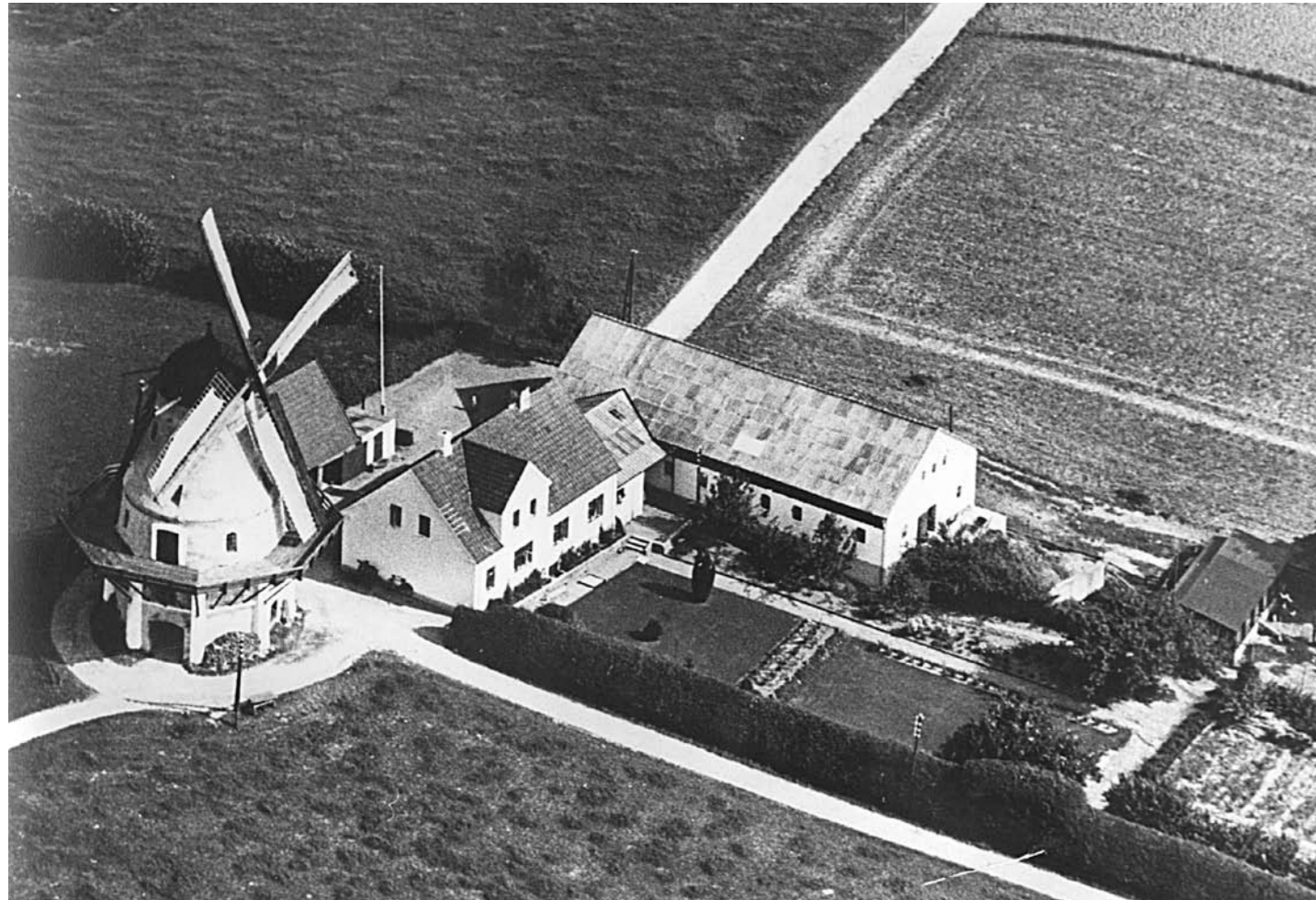
Dette lille skrift er blevet til i anledning af tre halv- og helrunde jubilæer: 150 år for Møllens alder, Møllelaugets start for 25 år siden og Panoramas 10. sæson.

Alle tre er mærkedage, som naturligvis bør og skal markeres! Det har været et spændende bekendtskab – en slags ”slægtsforskning”, hvor man er sikker på overraskelser – også her!

Tak til de mange som har hjulpet med at samle stoffet. Og for et godt samarbejde med nuværende og tidligere medlemmer af Egebjerg Møllelaugs bestyrelse.

Kirkeby den 16. juni 2009
Erik Hansen

Dette luftfoto er fra ca. 1935.
Måske er det et billede, som
Flemming Rasmussens morfar
Rasmus fik taget, da han var
blevet møller?

Egebjerg Mølles historie

Otto Jonassen, Svendborg og Omegns Museum, skrev engang i 1980'erne en meget læseværdig artikel om Egebjerg Mølle. Han brugte som kilde bl.a. Hans Nørgaard, Egebjerg.

Artiklen bringes her i uddrag i den sprogtone og stavemåde, som han anvendte:

- I 1840'erne var "Alpegården", der ligger ved vejen mellem Egebjerg og Ollerup, en fæstegård under baroniet Lehn. Fæstegårdmanden hed Christen Pedersen.

I 1847 blev den delt, og Christen Pedersens søn Peder Christensen fik den udskiftede gård i fæste. Han købte senere gården fri af godset for 2100 rigsdaler. I de følgende år solgte han adskillige parceller fra gården for at skaffe penge til at bygge en vejrmølle. Han søgte og fik bevilling til at bygge møllen og drive mølleri i 1855. Egentlig var mølleri ved at blive gjort til fri næring efter en lov af 1852, men først i 1861 var den fri næring en kendsgerning, og Peder Christensens bevilling blev da givet med et forbehold: Han måtte male gryn, grut og lign., men ikke mel. Gentagne ansøgninger i 1856 og 1857 om at måtte male mel for folk blev afslået, efter at amtets embedsmænd havde besøgt egnen og skønnet, at der ikke var det tilstrækkelige behov herfor.

Der var ganske vist ikke andre møller i Kirkeby sogn, men ganske nær, kun en halv mils vej fra Egebjerg lå to store vandmøller med gamle mølleprivilegier, Urte Mølle i Ollerup sogn, fæstegods under Nielstrup, og Røde Mølle i Egense sogn, der var fæstegods under Hvidkilde, og Peder Christensen fik ikke tilladelse til at gå disse møllere i næringen. I 1857 bemærkes i auktionskonditioner, at "Møllere Brug for tiden

Han søgte og fik bevilling til at bygge møllen og drive mølleri i 1855.

Han måtte male gryn, grut og lign., men ikke mel.

Alligevel installerede han en speciel melkværn, som dog blev plomberet af øvrigheden.

er indskrænket til Grubbe- og Grynmalning, mod en Afgift af 10 Rdlr". Alligevel installerede han en speciel melkværn, som dog blev plomberet af øvrigheden.

Møllen har stået færdigbygget sidst i året 1856 og beskrives i brandtaxationen dette år som en ottekantet hollandsk vejrmølle i med en diameter på 14 ½ alen, bygget på en grund af kløvet kampesten, derpå et fundament af grundmur i kalk, 6 alen højt, tækket med strå. Det øvrige træværk af massivt ege- og fyrretømmer. Den færdige mølle er brandforsikret for 8140 rigsbankdaler.

Peder Christensen har åbenbart ikke kunnet magte denne sag økonomisk. Tilsyneladende har han startet som gårdejer (selvejer) uden væsentlig gæld. Men allerede da møllen står færdig, er gård og mølle belånt og prioriteret med 8500 rdl., og han fortsætter med at stifte gæld. I sommeren 1858 forsøger han at sælge møllen ved auktion, enten særskilt eller sammen med gården. Det lykkes imidlertid ikke. I konditionerne for auktionen motiveres salget med "anden bestemmelse". Om det har forbindelse med, at han stod i begreb med at købe en gård i Brylle, får stå hen, men hans økonomi vaklede, det er der flere tegn på. Han købte faktisk gården i Brylle og pantsatte i den forbindelse "sine samtlige faste og løse Eindele" for 8000 rdl.

Da det ikke lykkedes at sælge møllen, bortforpagtede han den til to mænd, Rasmus Hedemøller og Jens Jørgensen, der begge boede lige i nærheden af møllen. Disse to stævnes sammen med Peder Christensen til at møde i Lehns Birkes politiret den 30. september 1859, da møller Andersen i Urte Mølle har anmeldt dem for at gå ham i ærinde ved alligevel at male mel for folk – til trods for at melkværnen var plomberet med politimesterens segl.

Peder Christensen var nødt til at erkende at have påhørt klagen, at seglgarnet ved plomben allerede for et år siden var overgnavet af rotter! Og da der i tiden havde været en stærk trang på egnen for at få malet mel, så erkendte han, at han havde benyttet kværnen og malet mel for folk, og han vidste også godt, at forpagterne havde gjort det samme, idet han havde glemt at fortælle dem, at det var ulovligt.

Peder Christensen var nødt til at erkende at have påhørt klagen, at seglgarnet ved plomben allerede for et år siden var overgnavet af rotter!

Rasmus Hedemøller mødte på begge forpagteres vegne og erkendte, at de også havde brugt mølleværket til at male kornsorter både til gryn og mel, hvad han i god tro mente sig berettiget til, siden Peder Christensen ikke havde gjort ham bekendt med, at det stred mod møllens privilegier. Sagen blev afgjort med en bøde, som Rasmus Hedemøller skulle udrede: 5 rdl. til Caroline Amalie Stiftelsen i Svendborg, samt 2 rdl. i sagsomkostninger.

Nogle dage senere indfandt politimesteren sig i møllen og fik den forevist af møllerens søn, der fortalte, at hans forældre var flyttet fra møllegården til gården i Brylle. Af den omtalte forseglede kværn var overstenen borttaget; af det gamle segl var intet tilbage, men nu blev såvel understenen som drejetappen forsynet med segl.

Det faste ophold i Brylle har ikke været af længere varighed; thi allerede en god måneds tid senere ligger møllerens kone meget syg hjemme på møllegården. Peder Christensen er sammen med sin møllersvend rejst hen til Brylle, og møllearbejdet passes af sønnen Christen, 14 år. Forpagtningen var åbenbart ophørt. Datoen den 13. november 1859, og den aften kort før midnat stod møllen i lys lue, og alt, hvad der kunne brænde blev flammernes bytte – med undtagelse af nogle forskellige rester af akslen og den ene vinge. Christen Pedersen forklarer for retten, at han har passet malingen til kl. 3 ½ om eftermiddagen og så standset møllen og slået sejlene sammen, låst døren til opgangen i møllen og lukket gennemkørselsportene men ikke kunnet låse dem, da han ikke havde fået nøglerne af sin far. Resten af dagen havde han leget med nogle andre drenge på en mose op imod Egebjerg. Kl. 9 om aftenen var han gået i seng, og kl. halvtolv vækkede hans søster ham med råbet, at møllen var i brand. Den var da allerede helt omspændt af flammer, og inden han nåede at komme i klæderne, var den øverste del af møllen faldet ned. Da han nåede brandstedet, var der allerede samlet en del folk; blandt dem kendte han Rasmus Hedemøller og Jens Jørgensens karl Niels. Om årsagen til branden ved han intet, da han hverken har brugt lys eller svovlstikker; sådanne henlå ikke i møllen. Han har ingen

Datoen den 13. november 1859, og den aften kort før midnat stod møllen i lys lue, og alt, hvad der kunne brænde blev flammernes bytte.

fremmede set ved møllen, efter at han har forladt den, men mener, at ilden må være påsat udefra eller inde i gennemkørslen, men han kan ikke angive nogen, som han kan mistænke for at have påsat ilden.

Christens søster Johanne Susanne, 16 år, forklarer, at hun og moderen blev vækket af en mand udenfor, som kaldte på mølleren og råbte, at møllen brændte, hvorefter hun alarmerede broderen, men heller ikke hun har mistanke til nogen. Hun kom ikke selv til brandstedet, men blev hos moderen, der var for syg til at stå op.

Peder Christensen fik efter eget udsagn underretning om branden, da han på hjemvejen fra Brylle gjorde ophold på Ringe kro. Hurtigt rettede mistanken sig mod mølleren for at have været i ledtog med brandstifteren. Man hæftede sig ved hans anstrengte økonomi. Alle vidste, at han i tiden forinden havde rejst rundt og forsøgt at rejse lån. December termin var nær forestående, og det lå da nær at tænke sig, at han kunne skaffe sig dækning ved at søge forsikringssummen udbetalt. Denne mistanke blev dyrket grundigt af politiet med sigtelse og arrestation til følge. Mange vidner blev indkaldt og forhørt og adskillige gjort til genstand for mistanke om, at de havde været medvirkende til den formentede forbrydelse. Men trods mange lange retsmøder, hvis referater fylder hen ved 80 håndskrevne folioark i politiets protokol, kom man ikke til nogen opklaring, hverken beviser eller tilståelser, og til sidst måtte sagen henlægges som uopklaret.

Møllen blev opført på samme sted og i samme skikkelse. Mølleren akkorderede med købmanden og entreprenør J. P. Baagøe i Svendborg, og denne skulle bygge møllen i samme skikkelse mod at få udbetalt forsikringssummen. Mens arbejdet var i gang, blev mistanken mod mølleren gravet op igen, og han blev fængslet – og så kunne assurance selvfølgelig ikke udbetales, så Baagøe følte sig foranlediget til at standse arbejdet og tage sine materialer med hjem igen. Mølleren blev stævnet for forligelseskommissionen i Svendborg. Stævningen blev ham forkyndt, mens han ”løs og ledig” var hentet uden for sin celle på rådhuset, og næste dag, lørdag den 7. juli 1860 mødtes partnerne for forligelses-

kommissionen og indgik forlig: Baagøe må bryde det ned, han allerede har opført, og tage materialerne, og desuden forpligter Peder Christensen sig at holde Baagøe skadesløs med 230 rdl. 4 mk. 8 sk. for formentlig spildt arbejde.

Men retssagen endte altså igen uden opklaring, mølleren kom på fri fod, og møllen blev gjort færdig.

(Her er en længere beskrivelse bl.a. af materialeforbrug og priser. Den samlede pris beløb sig til i alt 7.158 rigsdaler).

Otto Jonassen slutter:

- Ret længe kunne Peder Christensen dog ikke glæde sig over sin nye vejrmølle, selv om han fra 1861 frit kunne male al slags korn på enhver ønsket måde. Mistanken slap han aldrig for at mærke. Om det var årsagen til, at han forfaldt til drikkeri, eller om den skavank var af ældre dato, det bliver vel aldrig opklaret, men i alt fald måtte han i 1862 afstå møllen til Niels Pedersen fra Krumstrup. Ifølge overleveringen skal en ikke navngiven person på sit dødsleje over for præsten have erkendt, at det var ham, der påsatte ilden på Egebjerg Mølle hin novembernat i det Herrens år 1859.

Den nye ejer Niels Pedersen havde en søn, der siden blev en berømt højskoleforstander, Grønvald Nielsen (Vestbirk Højskole). Han fortæller i sine erindringer om sit møde med Peder Christensen:

”Den første, som hilste på os, da vi nåede op på Egebjerg banker, var møllerens tidligere ejer. Han var ikke ædru og snakkede meget op om, hvorledes man havde mistænkt ham for selv at have brændt sin første mølle. Peder Christensen kunne have været en holden mand. Han havde ikke blot ejet den store Egebjerg Mølle og megen jord, men dertil en del rede penge. Ad drikkeriets vej satte han det hele over styr og måtte krybe ind i et par usselige stuer, ikke langt fra sit hjem. Peder Christensen bad mine forældre om lov til at blive gående her i sin gamle ejendom som daglejer, og det ville de ikke nægte ham”.

Så tragisk slutter første kapitel af Egebjerg Mølles historie.

Peder Christensen fik efter eget udsagn underretning om branden, da han på hjemvejen fra Brylle gjorde ophold på Ringe kro.

Mens arbejdet var i gang, blev mistanken mod mølleren gravet op igen, og han blev fængslet.

Ret længe kunne Peder Christensen dog ikke glæde sig over sin nye vejrmølle. Mistanken slap han aldrig for at mærke.

Ifølge overleveringen skal en ikke navngiven person på sit dødsleje over for præsten have erkendt, at det var ham, der påsatte ilden på Egebjerg Mølle.

Tre slægtled på Egebjerg Mølle

Den sidste ejer af Egebjerg Mølle, før den gik over til selvejende institution, var Flemming Rasmussen. Hans morfar, Rasmus Andersen, der også var bager, havde en søster, der hedder Alma. Hun er nu tæt på de 100 år. Og det er hende der "lægger stemme" til et interview med titlen: - "Tre slægtled på Egebjerg Mølle gennem 100 år".

Det er en opgave skrevet af Flemming Rasmussens fætter Torben Ploug Andersen, som han skrev som led i sin uddannelse.

Alma fortæller levende om sin farfar og farmor og om sine forældre. Endvidere om møllen og stuehuset m.m. m. – en fortælling på 20 små afsnit over ca. 25 A4 sider.

Med tilladelse bringes tre af de 20 afsnit her.

Hele opgaven kan læses på: www.fynhistorie.dk/node/27930

8. Dagligdagen

I begyndelsen havde min mor en ung pige til at hjælpe til i huset, men efterhånden som vi pigebørn blev større, overtog vi en del af arbejdet. I mark og stald var der også altid arbejde til pigerne og drengene. Vi havde mange pligter som børn som for eksempel: Der skulle pumpes vand op fra brønden til brug i bageriet. Det blev ved hjælp af et rør pumpet ind i en stor cementbeholder i en af kældrene og kunne derfra tappes ind i bageriet. Der skulle ca. 200 pumpeslag af pumpen til at fylde beholderen, og vi talte slagene for at vide, om der snart var vand nok.

Der skulle også bæres brænde ned til at fyre med. Til ovnen blev der brugt lange kløvede træstykker på ca. 1 til 2 meters længde. De blev om aftenen lagt ind i den halvt afkølede ovn med en "Skydsel". Det blev

Billedet er fra 1913/1914. Det er taget kort efter, at stuehuset blev bygget med bageri i kælderen. Den ældste af børnene må være Ingeborg, dernæst Rasmus, og den yngste må være Alma, som lagde stemme til: Tre slægtled på Egebjerg Mølle gennem 100 år.

bygget op med først et lag træ på langs i ovnen og andet lag ovenpå på tværs. På den måde blev det til en jævn varme fordelt i hele ovnen, når der om morgenen blev tændt ild til træet. Det var voksent arbejde, og det var altid den, der stod for rugbrødsbagningen, der selv lagde brændet til rette i ovnen.

9. Bagning af rugbrød

Men børnearbejde var det at bære risbrænde ned til at fyre under gruekedlen med, og der skulle fyres under "dejavandet", der skulle være lunkent og blev brugt til at røre surdejen op med. Den blev så rørt sammen med noget af melet (til det brugte bageren en lille dejspade), det blev dækket til så det kunne stå og syrne til næste morgen, hvor det blev blandet med resten af melet og kom i æltemaskinen (som den gang før 1923 blev trukket med håndkraft). Når dejen havde hævet nogle timer, blev den igen kørt igennem æltemaskinen og nu var der sat en tragt på, så den kom ud på et bånd, hvor man med et mål kunne skære den af i den rette størrelse. Så blev brødene lavet firkantede, smurt med olie på siderne og skubbet sammen på store borde – senere blev de vendt og stemplet.

Tidligt om morgenen var bageren begyndt at fyre i ovnen, for at den kunne være "klar", det vil sige stenene, som ovnen var bygget op af, skiftede farve, når de var tilstrækkelig varme. Når ovnen var "klar", blev de sidste rester af ilden (trækullene) raget ud i en beholder foran ovnen, og ovenns underside "Hærden" blev rensat.

Når dejen og ovnen var klar, blev der råbt på ad trappen og så var det om at stille på minuttet for at få brødene i ovnen.

Jeg husker ikke min far ved ovnen, men min ældste bror Rasmus, der ellers var blid og rar, kunne råbe op, når han stod med "Skydselen" og en anden bar brødene ud fra bordene.

Der kunne stå (tror jeg) 14 brød i hver række, og han satte dem ind med to ad gangen, og så kunne der godt lyde et brøl: "To smalle", hvis rækken var ved at lukke, så de to ikke kunne være der. Der var plads til 6 rækker i alt 84 brød.

Når dejen havde hævet nogle timer, blev den igen kørt igennem æltemaskinen og nu var der sat en tragt på, så den kom ud på et bånd, hvor man med et mål kunne skære den af i den rette størrelse.

De skulle stå i tre timer – og så langt fremme på formiddagen (kl.10 – 10,30) var det tid til at få en ordentlig fynsk frokost.

Når rugbrødene var bagt blev de taget ud og vasket på undersiden og igen båret ind på bordene i det andet rum. Det var den daglige rytme dengang. Dog blev der kun bagt 3 – 4 dage om ugen, senere skete der en større udvikling med bageriet, men der om senere.

En lille historie fra fortiden uden så meget kontrol og "papirusseri". Rugbrødsbageriet, som mine bedsteforældre oprettede i 1870, var åbenbart aldrig blevet registreret eller der var ikke udstedt næringsbrev til ejerne.

Det kom først for dagen 51 år senere, da min far døde og bageriet overgik til min mor. I de år havde der aldrig været fabrikseftersyn eller sundhedskontrol.

Sært at Sydfyn overlevede.

En anden lille historie angående bageriet var, at på et tidspunkt omkring 1930 trængte bageriet til en ny æltemaskine. Mor syntes den var for dyr, for den skulle koste 600 kr. Rasmus og de andre unge fik sat det igennem og æltemaskinen blev købt.

Da Rasmus i 1970 lukkede forretningen solgte han æltemaskinen efter 40 års brug til sin bror Svend for 600 kr. Senere blev den solgt til en keramikere.

18. Erindringer om et gammelt ægtepar

Nede ved det yderste af vores mark lå der et gammelt hus med stråtag og bindingsværk, og haven fyldt med humlestænger, det var høje stænger, som humlen voksede op ad.

Inde i huset var der i den ene ende plads til to køer og en stor gammel hest.

Man kom ind midt på langsiden af huset, og ind i bryggers med lergulv, og derfra ind i køkkenet også med lergulv og et meget primitivt og gammeldags interiør. I stuen stod alkoven, rokken og en fast bæk.

Når rugbrødene var bagt blev de taget ud og vasket på undersiden og igen båret ind på bordene i det andet rum.

Det kom først for dagen 51 år senere, da min far døde og bageriet overgik til min mor. I de år havde der aldrig været fabrikseftersyn eller sundhedskontrol.

”Johan Mari” var en nydelig, slank og rask kvinde altid i lange kjoler og med et stort langt forklæde. Ole med langt hvidt skæg – a la julemanden. De var rene og pæne begge to.

Ole havde tit ærinde ved møllen, f.eks. når han skulle låne telefonen for at ringe til dyrlæge eller lignende. Ole var ikke så glad for den telefon. Man skulle ringe op til centralen og bestille nummeret.

”Johan Mari” var en nydelig, slank og rask kvinde altid i lange kjoler og med et stort langt forklæde.

Ole med langt hvidt skæg – a la julemanden.

De var rene og pæne begge to.

Der var vel ca. 2-3 tønder land til huset. Og det passede ”Johan Mari”. Hun satte sine to køer ud på græs og lugede roerne m.m. ”Johan Mari” med køerne var et billede for sig, for de køer blev ikke koblet sammen, som andre køer. Nej de gik i et langt tøjr, den ene foran den anden bagved ”Johan Mari”. Og det skete i et adstadigt tempo med hyggesnak og en lille bid græs i vejkannten.

Ole gik på teglværket i Stenstrup det meste af året. Der var 8 km derover, og han gik. Det var hjemmefra om morgenen ved femtiden og hjem ved syvtiden om aftenen. Den gang arbejdede de fra kl. seks til 18 og begyndte om foråret, så snart frosten var af jorden. Han passerede møllen og fulgte så markvejen.

Jeg kan se ham komme med ”madtejnen” (en oval trækasse til mellem-madderne) i hånden og en ølflaske i en snor om halsen.

De var dengang meget gamle begge to, og deres børn var for længst blevet voksne og rejst hjemmefra, så dem har jeg ikke kendt.

Ole havde tit ærinde ved møllen, f.eks. når han skulle låne telefonen for at ringe til dyrlæge eller lignende. Ole var ikke så glad for den telefon. Man skulle ringe op til centralen og bestille nummeret.

Men en dag gik det galt, for Ole var så optaget af, at han skulle fortælle, at kvien, som havde fået en kalv, nu endelig var kommet af med efterbyrden. Ole ringede bare på telefonen, og da han får centraldamen, råbte han: - ”Ja, nu er skarnet glit”.

Det endte gerne med at en af os ringede op for ham.

Ole gik hele sit liv med blå hjemmestrikkede uldsokker i træskoene, men de var strikkede med hvid tå og hæl. Hvorfor? Måske var det sundere for fødderne.

Når Ole kom på møllen, satte han, som alle andre træskoene i baggangen, hvor der altid stod nogle par sivsko til at gå ind i stuen med, derfra ved jeg det om de blå sokker.

To erindringer om Ole må også med for at give et helt billede af ham og hans forhold til vores familie.

Den nat da laden brændte derhjemme, var Ole også vågnet, og hans første tanke var ”de stakkels dyr”, de var nok ikke kommer ud, for det var ved 3 – 4 tiden om morgenen. Og Ole står op og giver sig på vej for at se, hvor galt det ser ud; men heldigvis møder han hestene på markvejen. Da han kommer nærmere, er også køerne og grisene ude på marken. Der faldt en stor sten fra Oles hjerte, for dyrene var jo helt hjælpeløse, når de var bundet.

En anden erindring:

Den dag min far døde, så jeg Ole stod ude i gangen og græd, det gjorde et dybt indtryk på min elleveårige verden: Det måtte være alvorligt, det der var sket.

Jeg har aldrig set de to mennesker sammen med andre i nabolaget eller i foreninger. De var i hjemmet og havde nok i det, tror jeg.

Jeg har kun været inde hos dem nogle få gange – nok med en telefonbesked.

Deres gamle hus er senere blevet brugt til en slags kunstbod, hvor turister og andet godtfolk kunne komme og købe ting og sager.

Jeg har aldrig set to mennesker sammen med andre i nabolaget eller i foreninger. De var i hjemmet og havde nok i det, tror jeg.

Tidligere nævnte erindringer af højskoleforstander Grønvald Nielsen indeholder tillige nedenstående historiske beretning fra nederlaget ved Dybbøl i 1864

Når et stærkt tordenvejr trak hen over mit hjem der oppe på "De fynske alper", så samledes naboerne i mine forældres små stuer, og der sad de tavse, side om side, nogle på sengekanten, andre på stole, indtil uvejret var forbi. Alles tanker var vistnok præget af angsten for døden. Grænsen mellem liv og død flyttede så underlig nær, mens de vældige naturkræfter havde ordet. Så kom det nationale uvejr og førte dem sammen. Den dag, da vi hjemme modtog budskabet om Frederik den Syvendes død, står så mærkelig levende i min erindring. Far standsede vejrmøllen, tog sejlene af vingerne og satte dem i saks, som vi møllere siger. Det var noget, som ellers kun blev gjort Juledag, Påskedag og Pinsedag. Han stod længe oppe på svikstillingen med sin søn ved hånden og så over imod Als. Ved aftensbordet sagde han: "Nu vil det snart bryde løs". Så kom krigen. Fra vor dagligstue kunne vi i mørke aftener se granatilden i vest, og vi hørte tit kanonerne dundre. Med krigens rædsel på nært hold sad folk og så hen til hinanden. En aften fortalte Christian Janche, at han om eftermiddagen havde talt 22 dampere i farten Fåborg-Svendborg. Alle troede, at nu gik tyskerne i land på Fyn, og om få dage ville vort hjem være ødelagt. Da rejste mor sig. Hun gik hen og lagde sin hånd på fars skulder og sagde med en mild men dog myndig stemme: "Med Guds hjælp, Niels, skal det nok blive godt igen for Danmark!" Aldrig har nogen tale om vort fædreland gjort et dybere indtryk på mig end denne. Jeg tror at det var den, som stærkere end noget andet førte mig ind i folkehøjskolens arbejde.

Fra vor dagligstue kunne vi i mørke aftener se granatilden i vest, og vi hørte tit kanonerne dundre. Med krigens rædsel på nært hold sad folk og så hen til hinanden.

Egebjerg Møllelaug

Egebjerg Mølle havde fungeret som vindmølle frem til 1948 og fortsatte, men nu drevet af en dieselmotor indtil 1960.

De to øverste etager blev taget ned, og møllen begyndte langsomt at forfalde.

I 1983 blev møllen overtaget af Kirsten og Flemming Rasmussen, barnebarn af tidligere mølle ejer, Anders Andersen.

Den 28. august 1984 blev Egebjerg Møllelaug oprettet

En række historisk interesserede mennesker med Flemming Rasmussen i spidsen stod bag ideen om, at møllen skulle "genopstå i sin fordums glans og herlighed", som det blev udtrykt i pressen.

Initiativgruppen indkaldte til stiftende generalforsamling. Der skulle dannes en selvejende institution med en bestyrelse, som skulle stå i spidsen for projektet. Forslag til vedtægter var udarbejdet, og i disse stod der bl.a.: - Møllelaugets formål er at erhverve, genopbygge og bevare Egebjerg Mølle i en bevaringsværdig stand, samt gøre møllen tilgængelig for offentligheden og fremme interessen for møllen og lokalhistoriske formål, f. eks. gennem udstillinger og andre arrangementer. (Det blev også den endelige ordlyd).

Omkring 20 fremmødte blev grundigt orienteret om planerne bl.a. af møllebygger John Jensen.

Møllelaugets formål er at erhverve, genopbygge og bevare Egebjerg Mølle i en bevaringsværdig stand.

Den første bestyrelse kom til at bestå af:

Valgt af Egebjerg Møllelaug
Steen Liebe Hansen, Egneborgevej 8, sekretær
Eigil Sigersted, Alpevej 30
Bo Kellemann, Ø. Skerningevej 10
Flemming Rasmussen, Alpevej 34,
beboer af møllejendommen, formand

Viggo Hannemose, Lindekildevej 60,
udpeget af Egebjerg Kommune, kasserer

Henrik Jantzen, Høgesangervej 4,
udpeget af Svendborg og Omegns Museum

Folmer Riis, Alpevej 13,
udpeget af Lokalhistorisk forening Egebjerg

Der var stor optimisme og begejstring blandt de tilstedeværende. Iderigdommen blomstrede! Alle gav udtryk for det glædelige i, at møllen igen skulle komme til at stå som et flot vartegn på toppen af Egebjerg Bakker.

Men i foråret 1985 sender Flemming Rasmussen en længere meddelelse til Egebjerg Møllelaug, hvori han bl.a. skriver:

- Planen var jo, at vi ville arbejde frem imod, at kunne få dele af projektet godkendt som beskæftigelsesprojekt. I mellemtiden er der så desværre sket det, at staten har fjernet tilskuddet til denne type projekter, og det har igen betydet at vi måtte forsøge os ad nye veje.

Og han fortsatte: *- Problemet har hele tiden været, at vi ville have et realistisk udgangspunkt, inden vi ville søge om tilskud fra forskellige sponsorer, og inden vi ville starte en egentlig medlemstegning.*

Den ottekantede møllebygning, som den så ud inden Egebjerg Møllelaug i 1988 gik i gang med det store renoveringsprojekt. På modsatte side er man lige gået i gang med genopbygningen.

Der var stor optimisme og begejstring blandt de tilstedeværende. Iderigdommen blomstrede!

Planen var jo, at vi ville arbejde frem imod, at kunne få dele af projektet godkendt som beskæftigelsesprojekt.

Han kan dog oplyse, at Møllelauget har modtaget 20.000 kr. i støtte fra BRF, og at der arbejdes på at få udformet en pjece om Egebjerg Møllelaug, og at Ole Bjørnild, Ulbølle har været så venlig gratis at tegne møllen i sin oprindelige skikkelse til pjecen. (Denne tegning blev også anvendt på checks fra Andelskassen).

Kommunalbestyrelsen i Egebjerg bakkede op om projektet, og da det også senere blev muligt at få noget af restaureringen udført som et beskæftigelsesprojekt, begyndte de positive strømninger igen at brede sig. Der kom flere sponsorer på banen: teglværk, savværk m.fl. og medlems-tilgangen var stigende. Det var også de frivillige bidrag. Man oplevede, at der blev lagt 500 kr. oveni kontingentet på 50 kr. pr. husstand.

Flere løbende udskiftninger i bestyrelsen sker og nye kræfter kom med i arbejdet. En kort overgang blev Flemming Rasmussen sekretær og Folmer Riis formand. Det skete, indtil møllen og grunden den ligger på, blev en selvstændig del skilt fra ejendommen.(jura).

I april 1988 gør bestyrelsen status ved bl.a. at meddele:

- samtlige tilladelser til genopbygninger er hjemme
- anskaffelser af anvendelig møllehat (samlesæt)
- tilsagn om indkøb af alle mursten til produktionspris fra Petersminde Tegværk
- sponsering af ca. 40kbm mørtel fra KALKAS
- vederlagsfrit lån af stillads, værktøj m.m. fra O. V. Engstrøm
- tilsagn om opskæring af møllevinger m.m. på Hundstrup Savværk
- produktion og isættelse af to nye dørpartier
- renovering af store dele af bestående murværk samt fundament via kommunaltbeskæftigelsesprojekt
- bevilling af nyt beskæftigelsesprojekt til færdigrenovering af muren, samt til renovering af alle bjælker og etageadskillelser i møllen. Desuden kan de indgå i et samarbejde med et murerfirma ved genopbygningen af de resterende 2 etager, hvis det sker i 1988.

De to øverste etager blev i 1988 genopbygget også som et beskæftigelsesprojekt. Der blev mursten tilovers.

Det er ikke sært, at denne udmelding gav genlyd selvfølgelig også i aviserne!

F.eks. disse overskrifter

”Mølle har stor fremtid”

”Egebjerg Mølle med hat og vinger som ramme om kunststillinger, egnsteater og arbejdende værksteder”

”Grevens gave var træer til Egebjerg Mølle”

Statusopførelsen havde også en liste over mangler: bjælker, gulvbrædder, brandhæmmende materialer osv. osv. - OG penge til værktøj m.v.

Men det var ikke kun medgang - tværtimod. Det var op ad bakke! I februar 1989 kunne man i Fyns Amts Avis læse:

”Egebjerg Mølle reddet”

”Genopbygningen af Egebjerg Mølle hang indtil for nylig i en tynd tråd. 65 ansøgninger til fonde og større virksomheder om støtte, havde kun resulteret i en gave på 1000 kr. Men nu har kommunalbestyrelsen vedtaget at bruge 50.000 kr. af Laurits M. Larsens arv til genopbygning af møllen”.

Den 1. juli skiftede overskrifterne karakter:

”Milde vinde om Egebjerg Mølle”

”Arbejder for 400.000 kr. koster kun en fjerdedel”

”Møllen bliver snart så god som ny igen”

De mange negative reaktioner fra fondene betød, at det blev nødvendigt – rent juridisk – at foretage en ”skødeoverdragelse”. Flemming Rasmussen og møllens protektor Finn Andersen Petersminde Teglværk udveks-

lede skødet, så møllen juridisk blev en selvstændig enhed. 200 mennesker overværede denne handling på Åben Mølle Dag.

I arkiverne ligger der et meget venligt og positivt brev dateret den 24. august 1989, en anbefaling vedlagt de efterfølgende ansøgninger til fonde.

”Som turistchef i det sydfynske område, incl. Egebjerg Kommune, kan jeg kun være mere end tilfreds med den indsats, som Egebjerg Møllelaug har gjort og vil gøre for at bringe møllen tilbage til sin oprindelige stand. Det er meget vigtigt, at vi i Danmark gør alt hvad vi kan for at genopbygge og vedligeholde vore kulturminde, til gavn for kommende generationer og til for os selv og vore turister.

Egebjerg Mølle, med sin utrolige smukke beliggenhed, vil kunne tiltrække mange mennesker, og der vil, i og omkring møllen, være mulighed for arrangementer af mange slags - fra skiftende udstillinger til koncerter, foredrag og folkemøder.

Turistforeningen for Svendborg og Omegn giver projektet sin varmeste anbefaling.

for Turistforeningen

Tinna Myrup

turistchef”

I 1990 bliver der igen gjort status. En lang, lang række praktiske opgaver er løst. Medlemstallet er nu oppe på 130, der igen betyder 8.810,- kr. i kontingent. Andelskassens check med Ole Bjørnilds tegning af møllen har givet 2.778,- kr. = 10 øre pr. check.

Og som noget nyt beder møllelauget om opbakning til tegning af fadderskaber til Egebjerg Møllen.

Man forpligter sig frivilligt til at indbetale et større eller mindre beløb i en 3 eller 5 årig periode.

”Pengene bliver naturligvis brugt til færdigbygningen af Egebjerg Mølle. Fadderskabet giver ikke nogen særrettighed til møllen, men kan, hvis mange

bakker op omkring det, sikre at EGEBJERG MØLLE hurtigt bliver færdigbygget og kan blive en af egnens stoltheder.”

Man fornemmer i ordvalget tydeligt begejstring og optimisme!
”Desuden vil vi bruge en del kræfter på at indhente de pengebeløb, som vil gøre det muligt at færdiggøre møllen med svikstilling, hat og vinger.”

”Gav deres Ja i læ af Egebjerg Mølle”.

Den 25. maj 1990 blev der indgået et utraditionelt bryllup, med borgmester Poul Weber som giftefoged, mellem vindmølleekspert Claus Nybro, Stenstrup og vesttyske Sønne Christine Joachimsen.

”Himlen var høj og vinden var frisk, men der var læ af Egebjerg Mølles hvidkalkede murværk.” skriver journalist Gunnar Juul i avisen.

Bemærk. Det var en begivenhed i det fri. Men møllen var hvidkalket. Medlemmer af møllelauget stod for kalkningen. - Den ene led endda af højdeskræk!

I 1990 er medlemstallet steget til 210, men ideen med at tegne fadderskaber slog ikke igennem. Kun 3 fadderskaber blev tegnet! - Men man fortsætter med at opfordre medlemmerne til tegningerne.

Checken fra Andelskassen havde Egebjerg Mølle med som ”vandmærke” for at indikere, at møllen blev støttet med 10 øre for hver check, der blev udskrevet.

Himlen var høj og vinden var frisk, men der var læ af Egebjerg Mølles hvidkalkede murværk.

På Hundstrup savværk: De store kævler fra Hvidkilde skov ligger klar til at blive opsavet.

Her blev der også anvendt frivillig arbejdskraft.

Flemming Rasmussen og sønnen Kristoffer ser det store, tunge egetræ, der snart bliver en del af svikstillingen på møllen.

I materialet om møllelaugets aktiviteter findes i arkiverne et længere og meget venligt brev fra fhv. forstander Arne Mortensen, Gymnastikhøjskolen i Ollerup, dateret den 23. maj 1991.

Arne Mortensen var møllelaugets "idemand".

Brevet er stilet til:

Hr. Greve Christian Ahlefeldt-Laurvig-Lehn

Hvidkilde Gods

Ang. levering af træ til Egebjerg Mølles opbygning.

Brevet indledes:

"Tak for telefonsamtalen forleden med tilsagn om støtte til at rejse Egebjerg Mølle, og ikke mindst tak for rådet om at opbygge Svikstillingens bærende konstruktion i Eg og resten i anden træsort."

Derefter er der i brevet en opgørelse over, hvor meget råtræ (kævler), der skal anvendes ifølge Hundstrup Savværk, der har givet tilsagn om gratis at opskære træet:

I alt 15 kbm træ, henholdsvis 11 kbm eg og 4 kbm gran.

"På bestyrelsesmødet i Møllelauget d. 21. ds. blev det mig pålagt at sende bestyrelsens tak for imødekommenheden at kunne få det nødvendige træ fra Hvidkilde skov."

Brevet slutter:

*"Da mølle-sagen har egnens store interesse, og kun kan gennemføres ved de involveredes beredvillighed, er det nødvendigt forud på grund af den helt specielle økonomi at kende omkostningerne. Bestyrelsen beder derfor om et endeligt tilbud på ovenstående levering af 15 kbm råtræ, samt oplysning om det mest fordelagtige tidspunkt for Hvidkilde Gods at afhænde træet.
P.B.V.*

*Med de venligste hilsener og på forhånd tak
Arne Mortensen"*

På bestyrelsesmødet i Møllelauget d. 21. ds. blev det mig pålagt at sende bestyrelsens tak for imødekommenheden at kunne få det nødvendige træ fra Hvidkilde skov.

Lejeindtægten for kommunikationsmasten er også blevet en del af Møllelaugets budget. Masten ses tydeligt på billedet på modsatte side og bemærk, at røgen ikke stammer fra endnu en møllebrand, men fra afbrænding af halm.

Som "skriverkarl" på dette lille skrift kan jeg godt forstå, at takkebrevet er holdt i en yderst venlig tone. Denne træ-donation må løbe op i adskillige tusinder af kroner!

I oktober 1991 bliver svikstillingen sat op ved hjælp af et arbejds hold fra Statsfængslet i Ringe.

Og ved "rejsegildet", som over 100 gæster deltog i, var der en varm tak til fængslet fra møllelauget.

- Bestemt også til greven fra Hvidkilde Gods!

Og årene går!

Møllen bliver efterhånden gjort færdig, både udvendig og indvendig. De øverste etager er for længst genrejst, svikstillingen var på plads i 1991, gæstetoilet og et lille tekøkken er etableret osv.

- Men møllevingerne mangler! - "Prikken over i'et".

For møllelauget er det fortsat OP AD BAKKE!

Der er desværre negative svar fra store og mindre fonde - ikke mindst de store: Ny Carlsberg Fondet f.eks. Møllehat og møllevinger vil koste 1,5 mio. kr. at få sat på, og det betydelige beløb har møllelauget ikke mulighed for at opdrive uden hjælp fra disse fonde, også selvom møllen gennem årene er blevet en institution i kommunen.

Der blev og bliver afholdt flere aktiviteter: Velbesøgte kunststillinger af høj kvalitet, møllemotion i samarbejde med Gymnastikhøjskolen i Ollerup, koncerter, teater, foredrag, udstillingen: Jerseykoen, Mejeri-brugets dronning v/ Hans Nørgaard, juleåbent med alt til julen, salg af en udmærket Møllevin m.m.m. Og i forbindelse med Egebjerg Kommunes 25 års jubilæum i 1995 startede festlighederne ved møllen.

I 2007 træffer møllelaugets bestyrelsen den svære og bestemt ikke populære beslutning, men den nødvendige beslutning:

Ingen vinger på Egebjerg Mølle!

Alle bygninger – også Egebjerg Mølle – skal holdes ved lige. Murværket skal renoveres så møllen igen kan stå flot hvid og lyse op i landskabet. - Men også denne renovering er kostbar! Gode råd er dyre! - Ikke så sært at stemningen i bestyrelsen har en pil nedad.

På 2. og 3. sal etableres der en udstilling og infostandere om Rødme Svinehaver, og geologien i Egebjerg Bakker, Øhavet og en eventuelt kommende Nationalpark.

Alle bygninger – også Egebjerg Mølle – skal holdes vedlige. Murværket skal renoveres så møllen igen kan stå flot hvid og lyse op i landskabet. - Men også denne renovering er kostbar! Gode råd er dyre! - Ikke så sært at stemningen i bestyrelsen har en pil nedad.

Heldigvis ser det endelig ud til, at en løsning er på vej. Den 9. juni 2009 kan man i Fyns Amts Avis se en særdeles opløftende overskrift:

Møllelaug ser optimistisk på natur-rumprojekt

Og under denne: *Egebjerg Møllelaug har søgt Friluftsrådet om 2,1 mio. kr. til en omfattende mølrenovering og faciliteter i nærområdet i samarbejde med Naturturisme I/S.*

Inden generalforsamlingen den 8. juni sendte møllelauget en pressemeddelelse ud. I den står der bl.a.

”I forbindelse med at den sydfynske Øhavssti er blevet en realitet, er der opstået et ekstra behov for information til publikum om naturen, biologien og geologien i områderne omkring stien.

Øhavsstien går lige forbi Egebjerg Mølle, som er et attraktivt udsigtspunkt over Det Sydfynske Øhav midt i den formodede kommende Nationalpark. Det ser ud til, at Møllen i fremtiden vil få en ekstra rolle i form af at være tiltrækningsmagnet til nye og erfarne brugere af Øhavsstien og naturen omkring den.

Rummene i Møllen og lokaliteterne omkring den kan blive oplevelses- og videnscenter om det unikke landskab, man efter et besøg i Møllen har mulighed for at bevæge sig ud i.”

Planerne for ”Natur-rumprojektet” ser i korthed sådan ud:

På 1. sal skal der fortsat være udstillings- møde- og aktivitetsrum for alle lokale foreninger og brugere.

På 2. og 3. sal etableres der en udstilling og infostandere om Rødme Svinehaver, og geologien i Egebjerg Bakker, Øhavet og en eventuelt kommende Nationalpark.

Køkken, madpakkerum og toilet i porten moderniseres. Og udenfor etableres en bålplads samt naturcampingplads til bl.a. vandrere på Øhavsstien.

Planen er også, at forsyne møllen øverst oppe med panoramavinduer, hvorfra man *”med kikkert kan betages af det fantastiske kig ud over Det Sydfynske Øhav samt stjernerne på skyfri nattehimler”.*

Til stede på generalforsamlingen var sekretariatschef i Naturturisme I/S, Rico Boye Jensen, som efter generalforsamlingen fortalte om hele projektet.

Ansøgningen om de 2,1 mio. kr. er udarbejdet i et samarbejde mellem Naturturisme I/S og Egebjerg Møllelaug, og Rico Boye Jensen så optimistisk på mulighederne for at få bevilget pengene og sat tingene i gang. Naturturisme I/S har allerede bevilget 400.000,- kr. til projektet og møllelauget har selv 300.000,- kr., som stammer fra fonde, Egebjerg Kommune og laugets egne midler.

Det ser ud til, at der igen vil ”Blæse milde vinde omkring Egebjerg Mølle” i nær fremtid – dog uden møllevinger!

Naturturisme I/S har allerede bevilget 400.000,- kr. til projektet og møllelauget har selv 300.000,- kr. penge, som stammer fra fonde, Egebjerg Kommune og laugets egne midler.

Den nuværende bestyrelse efter generalforsamlingen består af:

Per M. Jensen, formand
Tage Østbjerg
Dan Gad
Anne Grete Tofte Weber
Jytte Bogetoft
Jørgen Weber
Mogens Johansen (repræsentant for Svendborg Kommune)
Kaj Lykke Jørgensen (repræsentant for Egebjerg Lokalhistoriske Forening)
Kjartan Nielsen (ejer af møllejendommen)

Som suppleant:
Inger Balle

Panorama og Egebjerg Mølle

Den lokale kunstnergruppe "Panorama" blev startet i sommeren 2000, hvor man afholdt den første udstilling.

Det betyder derfor, at gruppen i år kan fejre 10 året ved møllens 150 års jubilæum.

I første omgang var det bare tænkt som en engangs-forestilling, men heldigvis har det med årene udviklet sig til en særdeles god og fast tradition for Panorama – og for møllen.

Bortset fra et par udstillinger uden for møllen på Ringe Sygehus og De danske Spritfabrikker, har kunstnerne været et fast indslag på møllen – både en sommerudstilling i juli måned og med en juleudstilling midt i december, hvor der samtidig holdes en velbesøgt julebasar.

Alle udstillere skænker hver et kunstværk til lodtrækning blandt de besøgende på udstillingerne. Hele overskuddet fra dette lotteri går ubeskåret til Egebjerg Mølle.

Gruppen består af 6 piger med deres forskellige udtryk i kunsten.

Lis Lindskov Jensen, Patchwork

Jytte Bogetoft Christiansen, Maleri (akryl) og gipsfigurer

Winnie Stærke, Maleri (olie/akvarel)

Anne Grete Tofte Weber, Maleri (akryl)

Eva Rowley, Maleri (olie), og skulptur i metal/træ/stof

Karen Margrethe Banke, Maleri (akryl/olie/akvarel) og keramik (stentøj/raku)

I første omgang var det bare tænkt som en engangs-forestilling, men heldigvis har det med årene udviklet sig til en særdeles god og fast tradition for Panorama – og for møllen.

Datter og far, Lisbeth Berens Bang og Jan Berens, udstillede sammen på Panoramaudstillingen i sommeren 2008.

Til alle udstillingerne bliver der indbudt gæsteudstillere, bl.a. følgende har været med:

Jytte Schapiro, keramik
Grethe Munk, keramik
Connie Bisschop, lermager
Graham Leslie, skulptur i granit
Kirsten Helge Østerby, skulptur i moseeg
Bente Ekander, maleri
Lone Banke, maleri
Rita Jensen, bronze og sten skulpturer
Mette Bruun, keramik
Klaus Unger, skulptur i sten
Gunhild Brink, akvarel
Erik Andersen, figurer i moseeg og cement
Elisabeth Buhrkal, maleri
Ulla Dencker, skulptur og collage
Agnete Diemer, pil i kurv og lamper
Bente Rytter, maleri akryl
Karen Kaas, maleri akryl
Kristian Nyboe Andersen, træ figurer
Franz Fücksel, maleri og tegninger
Lisbeth Berens Bang, keramik
Jan Berens, maleri

Med flere!